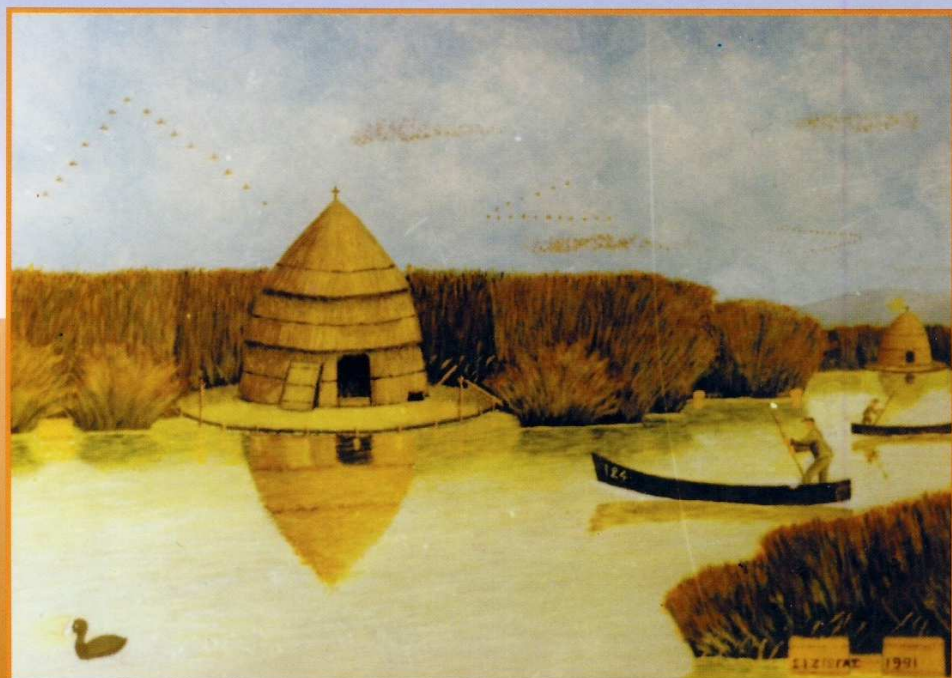

ΗΛΙΑΣ ΛΕΦΟΥΣΗΣ

Κανάλια και Κάρλα

τέως Δήμος Βοίβης
οι άνθρωποι, ο τόπος, η λίμνη

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΝΑΛΙΩΝ
ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΑΝΑΛΙΩΝ
1997

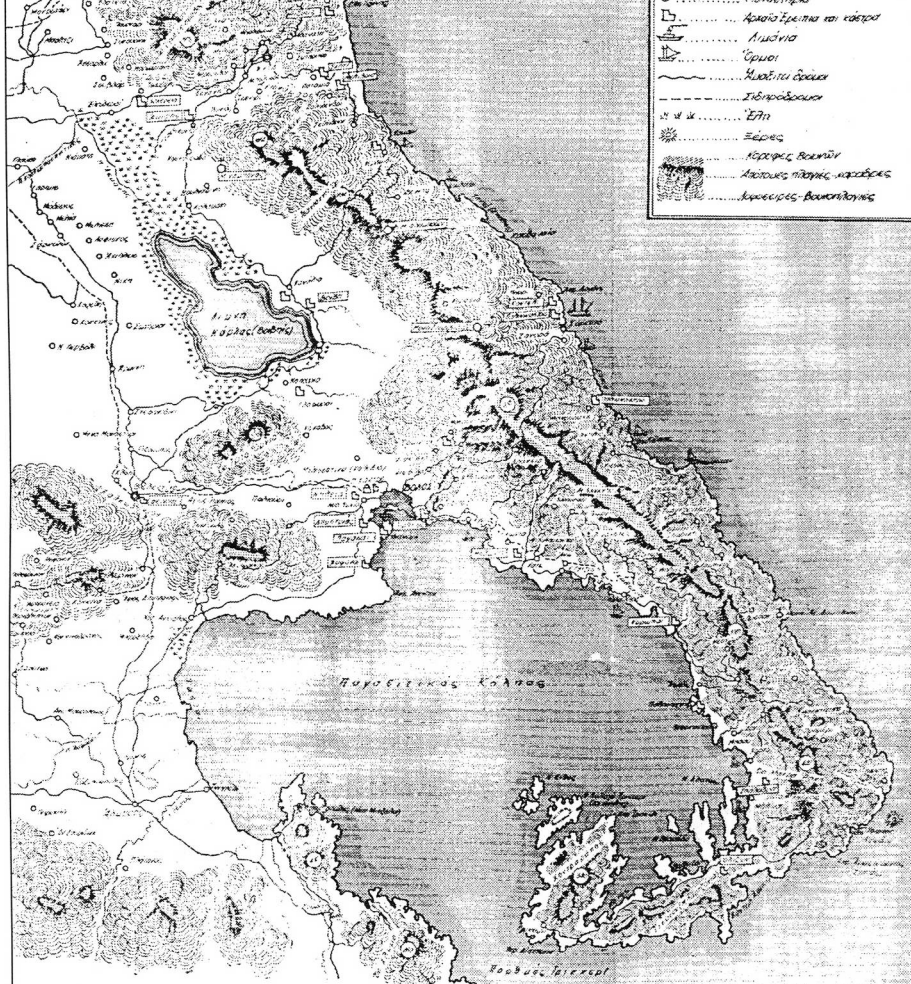
Βάλτος

Την Κάφλα τη λέγαμε και βάλτο.

Μάλιστα: ο βάλτος έδωνε ψάρι, έδωνε μεροκάματο, έδωνε όμως και συφορές. Είχε, δηλαδή, και την αρνητική του πλευρά: τα κουνούπια και τις παντοειδείς αρρώστιες, με πρώτη και καλύτερη την ελονοσία. Τα Κανάλια, το Καλαμάκι, το Σωτήριο, το Στεφανοβίκειο, άλλα χωριά παρακάφλα, δοκιμάζονταν απ' την ελονοσία και τις συναφείς αρρώστιες και είχαν πολλούς θανάτους. Πάνω που έπαιρνε το καλοκαίρι και άρχιζαν οι ζέστες, ο βάλτος βούριαζε απ' το κουνούπι που έκανε τη ζωή των κατοίκων τυραννική. Με το θέρο στα παράβαλα, οι άνθρωποι που συχνά αναγκάζονταν να κοιμούνται στα χωράφια υπέφεραν πολύ καθώς τα κουνούπια επιτίθονταν με μανία και το κεντρί τσιτωμένο μπροστά.

Όπως και στα αρχαία χρόνια, έτσι και στα νεώτερα, η λίμνη (Βοιηΐς-Κάφλα) δίνει μεγάλο εισόδημα όχι μόνο από τα ψάρια, αλλά και από τα γύρω της χωράφια, που βγάζουν πολλά γεννήματα και τρέφουν πολλά γιδοπρόβατα και βόδια.

Είναι αλήθεια, πως στα χρόνια μας προτάθηκε να γίνουν μεγάλα έργα, για να στραγγίσουν τα νερά και να αποξηρανθεί η λίμνη. Έγιναν σχέδια πολλά. Δόθηκαν υποσχέσεις, αλλά τα χρόνια περνούσαν χωρίς να εκτελεστούν. Και μόνο τώρα τελευταία (1956), που ξύπνησαν οι χωρικοί αναγκάστηκαν οι κυβερνήτες ν' αποφασίσουν την αποξήρανση της Κάφλας. Τα έργα άρχισαν με αργητό ρυθμό και κοντεύουν να τελειώσουν. Έτσι όταν τραβηχτούν τα νερά, η περιοχή αυτή θα γίνει καλλιεργήσιμη, θα βγάζει πολύ σιτάρι και άλλα γεννήματα.

Ένα άλλο πρόβλημα που υπήρχε σε μεγάλη έκταση στην περιοχή της Κάφλας ήταν η ελονοσία που έπληρτε τους κατοίκους των οικισμών δίπλα στη λίμνη. Σύμφωνα με στοιχεία του Νομιάτρου Λάρισας Λ. Στρακαλή, η ελονοσία πριν το 1946 αποτελούσε πραγματική μάστιγα για την Ελλάδα και ο νομός Λάρισας ήταν από τους πιο ελονοσιόπληκτους νομούς.

Η ελονοσία, με όλα τα επακόλουθά της, ήταν η πλέον γνωστή αρρώστια και διαδεδομένη σ' όλα τα μήκη και πλάτη της Θεσσαλίας. Πέρα όμως από τις μόνιμες αρρώστιες που προέρχονταν από τους ελώδεις πυρετούς, οι κάτοικοι της ευρύτερης περιοχής υπέφεραν και από τη χολέρα που ξέσπασε στα χρόνια 1704-1805-1818. Από αυτή την αρρώστια ξεκληρίστηκαν στη Θεσσαλία περίπου 200 χωριά.

Από τον Άγγλο περιηγητή Μπράουν, που επισκέφθηκε στα 1669 το Σουλτάνο Μωάμεθ Δ' όταν αυτός βρισκόταν στη Θεσσαλία, μαθαίνουμε πως ο Σουλτάνος με το στρατό του ξεκαλοκαίρισε στον Όλυμπο, για να προστατευθεί από τους ελώδεις πυρετούς που μαστίζαν τη Λάρισα και το θεσσαλικό κάμπο.

Τοπικές αρρώστιες

ΕΛΟΝΟΣΙΑ: Καθολική νόσος που ταλαιπώρησε ολόκληρο τον πληθυσμό και πολλούς οδήγησε στο θάνατο. Βασικό φάρμακο είχαμε την κινίνη σε δισκία και ενδομυϊκές ενέσεις (0,5 η 1 gr.) ανάλογα με την ηλικία. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής κινίνη σε δισκία δεν υπήρχε και για ένεση υπήρχε σκόνη η οποία διελύετο σε βραστό νερό στο κουτάλι της σούπας και ακολουθώς ενίετο. Παρενέργειες των ενέσεων ήταν τα αποστήματα στα σημεία ενέσεων που ταλαιπωρούσαν για μακρύ χρόνο τους αρρώστους. Ακόμη λόγω άγνοιας ή απειρίας και μη εκπαίδευσης αυτών που έκαμαν τις ενέσεις και προ παντός μη σωστής επιλογής του σημείου ενέσεως παρατηρήθηκαν παραλύσεις ή παρέσεις νεύρων των κάτω άκρων, ιδίως του περονιαίου νεύρου που οδήγησαν τους πάσχοντες σε αναπηρίες, σε άλλους προσκαιρες και σε άλλους δια βίου. Μετά προσετέθη και η ΑΤΕΒΡΙΝ (Ατεμπρίνη) φάρμακο σε δισκία για την ελονοσία.

Για προστασία από τα κουνούπια και αποφυγή της ελονοσίας εχρησιμοποιούντο κουνουπιέρες που εκάλυπταν τα κρεβάτια του ύπνου. Πρέπει να αναφέρω ότι οι προσβολές από την ελονοσία ήσαν επαναλαμβανόμενες και καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

ΦΥΜΑΤΙΩΣΗ: Ανίσχυροι απέναντί της οι άνθρωποι προσπαθούσαν με υγιεινή και καλή διατροφή. Πόσοι όμως είχαν αυτή τη δυνατότητα; Γιατί η φτώχεια ήταν η μεγαλύτερη αρρώστια του πληθυσμού. Η απομόνωση των ασθενών ήταν ο κανών. Όσοι είχαν τη δυνατότητα, το καλοκαίρι τους μετέφεραν στο βουνό για καθαρό αέρα. Έτσι χωρίς αποτέλεσμα οι πάσχοντες απομονωμένοι από τους συνανθρώπους τους, ακόμη και από το οικογενειακό τους περιβάλλον, τραγικές φιγούρες, κατέληγαν στο θάνατο και στη λύτρωση.

Η ΑΠΟΞΗΡΑΝΣΗ

Οι προσπάθειες για τη δημιουργία αντιπλημμυρικής προστασίας και εγγειοβελτιωτικών έργων στην πεδιάδα Λάρισας-Κάφλας, χρονολογούνται από την απελευθέρωση της Θεσσαλίας. Η πρώτη μελέτη που αναφέρεται σχετικά εκπονήθηκε το 1887.

Τα πρώτα συντονισμένα έργα στη λεκάνη απορροής γίνονται το 1949-50 από την εταιρεία ΒΟΟΤ. Με βάση τη μελέτη ΜΑCΡΟΝΑΛD κατασκευάστηκαν τα αναχώματα Εγκιβωτισμού του Πηνεϊού και οι συλλεκτήρες ορεινών υδάτων I₁ + I₃ και I₅ + I₆. Οι συλλεκτήρες αυτοί στις μελέτες πήραν τις ονομασίες Σ₁ και Σ₅.

Η συστηματική αποτύπωση των εκτάσεων της λίμνης, ο σχεδιασμός τοπογραφικών διαγραμμμάτων καθώς και κτηματολογικού χάρτη διαμορφώνεται το 1952. Το 1953 ανατίθεται στον Μηχανικό κ. Παπαδάκη από το Υπουργείο Γεωργίας η εκπόνηση "προμελέτης εγγειοβελτιωτικών έργων Παρακαρλίου περιοχής". Η μελέτη αυτή αφορά την αξιοποίηση του μεγαλύτερου τμήματος της Παρακαρλίου περιοχής που εκτείνεται μεταξύ της ΝΔ όχθης της λίμνης Κάφλας και μέχρι του εθνικού δρόμου Βόλου-Λάρισας, ΒΔ μέχρι την οδό Λάρισας-Αγιάς και ΝΑ ορίζεται από το κοινοτικό όριο του χωριού Ριζόμυλος. Η συνολική έκταση της περιοχής αυτής είναι 197.000 στρ.

Η μελέτη ολοκληρώνεται το 1954 και προβλέπει κατασκευή αρδευτικού και αποστραγγιστικού δικτύου αποτελούμενο από τάφρους και διώρυγες. Η λίμνη θα περιορίζεται σε μια έκταση 64.700 στρ. στο ΝΑ τμήμα της. Στο δυτικό όριο της λίμνης θα κατασκευάζονταν ανάχωμα για την προστασία της περιοχής από υπερχείλισεις της λίμνης. Η λίμνη θα χρησιμοποιούνταν για άρδευση με δίκτυο από διώρυγες και αρδευτικά κανάλια. Θα τροφοδοτούνταν από το υδρολογικό δίκτυο της απομένουσας λεκάνης απορροής. Προβλέπονταν ακόμα, δυνατότητα τροφοδοσίας της λίμνης με νερά που αντλούνταν από τον Πηνεϊό.

Τα αποστραγγίσματα της περιοχής με δίκτυο αποστραγγιστικών τάφρων θα εκκενώνονταν στον Παγασητικό μέσω αποχετευτικής σήραγγας, μήκους 11,5 χλμ και παροχευτικής ικανότητας 5,8 m³/sec. Υπήρχε ακόμα πρόβλεψη η υπερχείλιση της λίμνης να αποχετεύεται στη σήραγγα.

Δηλαδή δεν προβλέπονταν η ολική αποξήρανση της Κάφλας, αλλά αντίθετα προβλέπονταν ταμιευτήρας. Ακόμη οι αποστραγγίσεις της λεκάνης δεν θα οδηγούνταν στη λίμνη, αλλά θα αποχετεύονταν κατευθείαν στον Παγασητικό καθώς και τα πιθανά υπερχείλισματα από τον ταμιευτήρα.

Μ' αυτόν τον τρόπο η μελέτη εξασφάλιζε τόσο την αποστράγγιση και άρδευση της περιοχής όσο και τη βελτίωση των αλατωμένων και αλκαλιωμένων εδαφών που είχαν ήδη εντοπιστεί στη μελέτη με σειρά εδαφολογικών αναλύσεων. Έτσι, η λίμνη προστατεύονταν από τις αποπλύσεις που δεν οδηγούνταν σ' αυτήν.

Περί λιμνών

Νικολάου Γεωργιάδου, Θεσσαλία. Νέα έκδοση 1995 (Εκδόσεις Έλλα).

Και η μεν Νεσωνίς αναξίως φέροι το όνομα λίμνη, ούσα μάλλον ελώδης τις έκτασις σχηματιζόμενη, ως και ανωτέρω είπον, εκ των πλημμυρών του Πηνεϊού· διο και μετά παρατεταμένας ανομβρίας εν καιρώ θέρους, ότε και η εξάτμισις είναι ζωηροτέρα, το έλος αποξηραίνεται και μόνον μικρά τις υγρασία παραμένουσα εν τω εδάφει υποδεικνύει την προϋπάρχουσαν ελώδη κατάστασιν των τόπων· αλλά και μετά πολυομβρίαν και μετά ισχυράς πλημμύρας του ποταμού ουδέποτε σχηματίζεται εντελής λίμνη, καθότι τα πλεονάζοντα ύδατα, καταρρέοντα εν τη κοίτη του ποταμού Ασμακι, φέρονται προς την Βοιηΐδα, της οποίας ο πυθμήν είναι ταπεινότερος του της Νεσωνίδος· δια τούτο δε και ο Βελήπασάς, ο μόνος επιχειρήσας κατά την Θεσσαλίαν υδραυλικά τινά έργα, διανοηθείς να αποξηράνη το Νεσώνειον έλος, ανέσκαψεν εκ της δεξιάς όχθης του Πηνεϊού τάφρον βαθείαν, όπως φέροι τα πλημμυρούντα ύδατα εις το ρεϊθρον του Ασμακίου. Αλλ' ήδη η τάφρος επληρώθη χώματος, άπαν δε το περίξ πεδίο κατακλύζεται εν καιρώ πολυομβρίας εις μεγάλας εκτάσεις. Το ελώδες της Νεσωνίδος μνημονεύει και ο Στράβων, αποδίδει όμως αυτή μεγαλειότεραν έκτασιν ή εις την Βοιηΐδα, όπερ αληθεύει ίσως μετά ισχυράς και παρατεταμένας πλημμύρας· ίσως δε κατά τους αρχαιοτέρους χρόνους άπασα η από της δεξιάς όχθης του Πηνεϊού μέχρι των δυτικών ακτών της Βοιηΐδος χώρα ήτο ποταμόκλυστος, αποτελούσα έν και μόνον εκτεταμένο έλος, όπερ κατά το ανατολικότερον μέρος φέρον βαθέα ύδατα εκαλείτο Βοιηΐς· διο και η ανατολικότερον εν καιρώ πλημμύρας δια τού Ασμακίου. Η έκτασις της Νεσωνίδος ποικίλλει, ως εκ των ανωτέρω γίγνεται δήλον, κατά τας διαφόρους ώρας του έτους· εκτεινόμενη τον χειμώνα, συστέλλεται το θέρος και όλως ενίστε αποξηραίνεται.

Η δε Βοιηΐς, και περιδεχομένη και άλλα ύδατα, τρέφεται όμως κατά μέγα μέρος υπό των πλημμυρούντων υδάτων του Πηνεϊού· διο και εν ελλείψει των πλημμυρών μειούται σπουδαίως, ενίστε δε και όλως αποξηραίνεται, ως τούτο συνέβη δις κατά την τελευταίαν εικοσαετηρίδα· αλλ' εκτός των εκτάκτων τούτων περιστάσεων, η Βοιηΐς έχει άφθονα ύδατα, ων το βάθος ποικίλλει κατά τα διάφορα μέρη, εξικνούμενον ενιαχού και μέχρι 3 - 4 οργυιών. Και εκ βορρά μεν περιβάλλεται αυτή υπό της βορειοδυτικής πλευράς του Πηλίου, μη εξικνουμένη μέχρι των υπωρειών του όρους, αλλά καταλειπούσα στενήν τινά πεδιάδα, καλουμένην υπό των αρχαίων Αμυρικών πεδίων· προς ανατολάς δε υπέρκεινται της λίμνης παραφυάδες τινές του Πηλίου, χωρίζουσαι την λεκάνην αυτής από του Πελασγικού κόλπου.